

המקדש כמאחד העם בשלוש הרגלים

...שמחתי באומרים לי

בית יהוה נלך.

עומדות היו רגלינו

בשעריך ירושלים.

ירושלים הבנויה

כעיר שחברה-לה יחדיו"

(תהילים קט"ו)

"ירושלים הבנויה כעיר שחברה לה יחדיו" – עיר שהיא עושה כל ישראל חברים."

(ירושלמי, חגיגה, פ"ג, ה"ו).

זה היה כוחה של ירושלים בזמן שלוש הרגלים - לאחד ולחבר לאחדות. כשבית המקדש היה קיים, הגיעו עולי הרגל מכל רחבי ארץ ישראל וגם מחוצה לארץ. הם הגיעו עייפים ונרגשים וקבלת פנים חמה חיכתה להם בהגיעם לירושלים. כל בעלי אומנויות שבירושלים עומדים לפניהם ושואלין בשלומם: 'אחינו, אנשי מקום פלוני, באתם לשלום?' (משנה, מסכת ביכורים). העולים השתכנו בבתיהם של תושבי ירושלים חיים אין כסף. וכיצד ידעו באיזה בית אפשר להתארח? מנהג היה בירושלים – "מפה פרוסה על גבי הפתח, כל זמן שהמפה פרוסה אורחין נכנסין" (מסכת בבא בתרא צ"ג). על בעלי הבתים נאסרה גביית תשלום בעבור הלינה. בתמורה הם קיבלו את עורות הבהמות שהועלו לקורבן. הרעות והכנסת האורחים בירושלים היו כה מרשימות, עד כי "לא אמר אדם לחברו: צר לי המקום שאלין בירושלים" (משנה, מסכת אבות), וגם "לא אמר אדם לחברו: לא מצאתי תנור לצלות פסחים בירושלים... לא מצאתי מיטה שאישן עליה בירושלים" (אבות דרבי נתן). בחג הסוכות אנשי ירושלים היו מוציאים מיטותיהם מבעד לחלונות כדי ליצור תחתן סוכות עבור העולים. בשלוש הרגלים הקלו חכמים מחומרותיהם של חוקי הטהרה כדי לאפשר לאנשים להתוודע זה לזה. העלייה לרגל הייתה מאורע מכונן לא רק בגלל יופיו וגודלו של בית מקדש, אלא גם בגלל עוצמת האחדות שתרמו לגיבוש ההכרה הלאומית והחוויה הדתית.

גם היום, אלפיים שנה לאחר חורבן בית המקדש, ניתן לחוש משהו מעין "כל ישראל חברים" כשהיודים מכל העולם באים להתפלל בכותל המערבי, שריד בית קודשינו.

פעילות 1: המחשת יופיה של ירושלים

המדרש: "עשרה קבין יופי ירדו לעולם, תשעה נטלה ירושלים ואחד כל העולם כולו" (מסכת קדושין דף מ"ט).

אביזרים: תפוח וסכין

מהלך הפעילות:

הגננת מקריאה את המדרש. לאחר מכן היא חותכת את התפוח לעשרה חלקים. תשעה חלקים היא נותנת לילדה אחת ואומרת לה: "את ירושלים- את מקבלת תשעה חלקים של יופי". לשאר הילדים היא אומרת "אתם שאר ארצות העולם. אתם מקבלים חלק אחד". לכל ילד היא נותנת חתיכה קטנה ונוקבת בשם ארץ. (אפשר לתת לילד לבחור בעצמו את שם הארץ) בסוף החלוקה הילדים יכולים לאכול את החתיכה שהם קבלו והם מבינים היטב את מה שרצה לאמר המדרש.

כמובן שתמיד אפשר להמשיך את הפעילות ולשאול את הילדים – איזה מקומות יפים יש בירושלים?.

אפשר גם לספר לילדים מהו סוד יופיה של ירושלים. בזמן תפארתה נהגו בירושלים הלכות מיוחדות. הרחובות היו רחבים במיוחד ונאסר לבנות בהן מרפסות היוצאות אל הרחוב ומצירות את רגלי עולי הרגלים. משרפות סיד או מקצועות אחרים הכרוכים בהעלאת עשן היו אסורים, שלא להשחיר ולכער את הבתים, גם ריכוזי אשפה אסורים היו בעיר מפני השקצים המצויים בהם, ואפילו חקלאות הכרוכה בזבול המעלה ריח רע הייתה אסורה, כמו גם גדול תרנגולות או אווזים, ואין צריך לומר חזירים. השווקים הרבים שהיו בירושלים - נוקו מידי יום. זמרת הלויים נשמעה בכל העיר וריח הקטורת מן המקדש אפף את רחובותיה, עד שהנשים שבירושלים לא היו זקוקות עוד לבשמים... (מסכת יומא ל"ט)

פעילות 2: יצירה של בית המקדש

מאריזות קלקר של מכשירים חשמליים אפשר ליצור כמעין דגמים של ירושלים, החומות ובית המקדש.

צריך להצטייד ב:

תמונות של ירושלים כולל תמונה של בית המקדש בדגם של בית שני.

סכין פלסטיק שבאמצעותה הילד חותך את הקלקר בקלות לשיניים כמו שיני חומת ירושלים.

קיסמי שיניים או שיפודים כדי לחבר אביזרים שונים אל הקלקר.

אביזרים שונים כמו גפרורים, חרוזים, גלילי קרטון, מקלות ארטיק, מנקי מקטרות וכל אביזר שאפשר לנעוץ בתוך הקלקר.

צבעים, לורדים.

פעילות 3: לימוד השיר: אנחנו עולים אליך ירושלים/דתיה בן דור

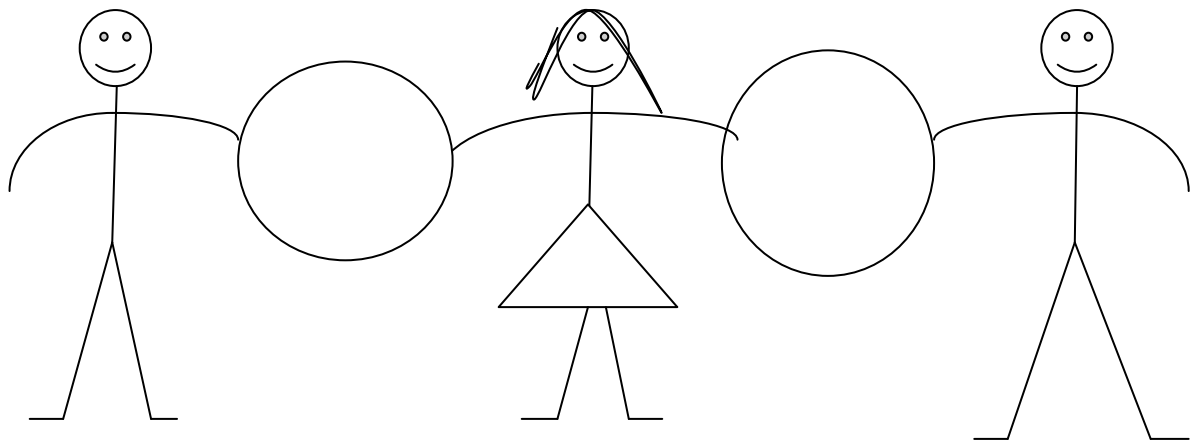
את השיר – המילים והמנגינה אפשר למצוא בקישור הבא. השיר הוא מאוד חוייתי. הוא ניתן להמחזה, לריקוד ולציור.

פעילות 4: התעמלות - עליה לרגל

אמצעי עזר: חישוקים

הפעילות:

- כל ילד מקבל חישוק. החישוק הוא הסל שבו נושאים דברים לירושלים. הילדים "עולים" לירושלים לפי קצב התוף ונעצרים כאשר הגננת מפסיקה לתופף.
- "הגענו לירושלים". מעלים ומורידים את החישוק-הסל, מסובבים סביב הראש ולצדדים. "נניח שהסל כבד ואנו רוצים לקחת אותו בתוך עגלה". הופכים את החישוק לגלגל. הילדים הולכים בתוכו כשהגלגל מאונך לקרקע. "בירושלים יש הרים ועמקים. הגענו לירידה. גלגלו את החישוק ותפשו אותו לפני שהוא יפול". "הרבה עולי רגל הגיעו לירושלים. מצאו חבר והתמסרו בינכם בחישוקים". "התעייפנו. בואו נעשה חניה וננוח מעט". כל ילד יושב בתוך החישוק ונח. "אפילו כשהגיעו הרבה יהודים לא אמר אף אחד: צר לי המקום. רוצים לפגוש יהודים שהגיעו מהארץ ואפילו מחוץ לארץ. לכו לטייל בין החשוקים. לחצו ידיים לחברים, כשאני מכה בחזקה בתוף כל ילד חוזר לחישוק שלו".
- יוצרים מעגל בצורה כזו שכל ילד אוחז בחישוק בכל אחד מידיו. תוך כדי מנגינה כל ילד בתורו יוצא מהמעגל ומטייל פנים והחוצה מהחישוקים כאילו הם היו שערי ירושלים.

פעילות 5: לימוד "מסכת ביכורים" (ג') והמחזתה במהלך מסיבת הסיום (מהגנת סגל יונה)

ג,א כיצד מפרשין את הביכורים: יורד אדם לתוך שדהו, ורואה תאנה שביכרה, אשכול שביכר, רימון שביכר; וקושרן בגמי ואומר, הרי אלו ביכורים.. כיצד מעלים את הביכורים: כל העיירות שבמעמד, מתכנסות לעירו של מעמד; ובאין ולנין ברחובה של עיר, ולא היו נכנסין לבתים. ולמשכים, היה הממונה אומר "קומו ונעלה ציון, אל ה' אלוהינו" ... הקרובים מביאין תאנים וענבים, והרחוקים מביאין גרוגרות וצימוקים. והשור הולך לפניהם, וקרניו מצופות זהב, ועטרה של זית בראשו; והחליל מכה לפניהם, עד שהן מגיעין קרוב לירושלים. הגיעו קרוב לירושלים, שלחו לפניהם, ועטרו את ביכוריהן. והפחות והסגנים והגזברין יוצאין לקראתם; לפי כבוד הנכנסין, היו יוצאין. וכל בעלי אומנויות שבירושלים עומדין לפניהם, ושואלין בשלומן, אחינו אנשי מקום פלוני, באתם בשלום.. החליל מכה לפניהם, עד שהן מגיעין להר הבית.

פריסה שנתית: פעילות עם הילדים (כתובה באדום), עם הורים (כתובה בסגול), עם הקהילה (כתובה בירוק) ועם

הצוות (כתובה בכתום)

תשרי	מרחשוון	כסלו	שבט	ניסן	אייר	מסיבת סיום
נתאר את מראה הכוהן הגדול ואת תפקידו בבית המקדש בכל ימות השנה. נלמד על בגדיו המיוחדים של הכוהן ליום הכיפורים. נלמד את השיר "אמת מה נהדר היה כוהן גדול בצאתו מבית קודשי הקודשים". במפגש ההורים יכינו לילדיהם את פרטי הלבוש של הכוהן והילדים ילבשו אותם בהזדמנויות שונות במהלך השנה.	מיד אחרי סוכות נכשיר את הקרקע ונזרע ערוגות של חיטה ושעורה. נצא לגן הירק בקבוצות לתעד את צמיחת החיטה והשעורה (פעם בשבוע במהלך השנה ועד הקציר בניסן ובתמוז).	נלמד על תפארת בית המקדש באמצעות מדרשים המתארים זאת. נספר את סיפור חנוכה שיתחיל בתיאור כלי המקדש - המנורות במקדש הפרוכת, כלי הנגינה וארון הברית - ויימשך בסיפור היוונים והמכבים.	נספר מדרשים ואגדות על הפרות שנשתבחה בהם ארץ ישראל. קבוצת הורים תהיה אחראית לקבל אישורי ביטחון להכנת שתילים ובורות ומוזיקה מתאימה לפעילות קבוצתית. נצא לסיור בסביבה הקרובה עם קבוצת ילדים קבועה כדי לראות ולתעד את השינויים החלים בעצים משבעת המינים (פעם בחודש, עד סוף השנה). נצא לנטיעות בעמק הקרוב. נזמין את כל תושבי הקהילה באמצעות ילדי הגן.	נזכיר שפסח הוא חג עלייה לרגל ומביאים בו, בנוסף לקרבן הפסח, את הביכורים הראשונים מבין שבעת המינים - את השעורים. אחרי פסח יגיעו ההורים והילדים לקציר שעורים.	יחד עם הלימוד על מתן תורה נקדיש מפגש ללימוד על התורה שבעל-פה	נלמד את פרק ג' ממסכת ביכורים העוסק בתיאור הכנת הביכורים והבאתם לירושלים. כל יום נלמד משנה אחת. נזמין את ההורים ל"סיום מסכת". לכל הורה יהיה תפקיד מוגדר מראש במהלך ה"סיום".

פריסה על פי נושאי הליבה

מקרא	אמנויות	מתמטיקה	מדע וטכנולוגיה	לקראת קריאה וכתביבה
במהלך שנת הלימודים, בזמן שנספר את סיפורי התורה, נשים לב ובדוק היכן מוזכרת במקרא מצוות העלייה לרגל. נגלה אם פרות שבעת המינים מוזכרים במקרא ובאיזה הקשר (לדוגמה: נח נטע כרם).	נחפש תמונות המתארות את שבעת המינים הן בצילום, הן בציורים מפורסמים, וכן תמונות נוספות המתארות את בית המקדש ואת עבודת הכוהנים. נתנסה ביצירת שבעת המינים ובית המקדש מחומרים שונים.	נעסוק במספר החגים שבהם עולים לרגל, במספר הפרות שנשתבחה בהם ארץ ישראל ובמספר הימים ומחודש שבט עד לט"ו בשבט. נכין לוח שנה שנתכונן בעזרתו לכל הפעילויות והאירועים המתוכננים.	נעסוק בפעילויות כגון שתילה, זריעה, מעקב שבועי, מעקב חודשי, הכנת מפת דרך המובילה מהגן אל גן הירק ואל עצי שבעת המינים הנמצאים בסביבת הגן. נכין משחק סימני דרך המובילים אל כל עצי הסביבה.	נכין חוברת סיכום המתעדת את כל הפרק שלמדנו מהמשנה הן בצילום, הן בציור, הן בכתביבה. נסביר את המילים הקשות מתוך המשנה. נכיר טקסט משנאי. נכין הזמנות לפעילויות משותפת.

סיכום הנושא במסיבת סוף השנה

בסוף השנה נקיים מפגש ילדים-הורים כפעילות מסכמת של הנושא. הפעילות תיקרא "סיום מסכת". את ה"סיום" נחגוג ברובע היהודי שבו הילדים ימחיזו את המסכת שלמדו. הילדים יתחפשו לעולי רגל שבידיהם סלסילות עם פרות שבעת המינים. ברחוב ה"קרדו" נתחיל לקרוא מן המשנה. זהו הרחוב שבו הם "לנים ברחובה של עיר". אחד ההורים יהיה ממונה להעיר אותם עם שחר ויקרא "קומו ונעלה ציון אל בית ה' אלוקינו!". ההורים והילדים יקשטו את הסלסילות, ישירו שירים לכבוד ירושלים, ומתוך שער הכניסה (של מפת מידבא) יצאו הורים כאנשי ירושלים המברכים אותם לשלום. כך נמשיך את סיפור המשנה עד הגעתנו לכותל המערבי, ושם יקבל הכוהן (הורה של אחד הילדים) מידי הילדים את הסל, ויחדידו יניפו ויניחו אותו בצד מערב. נסיים בתפילה חגיגית בכותל, וכמובן בסעודת מצווה, כפי שיהודים עושים בסיום מסכת.

"ראשון וגם אחרון" / כתבה: תמר זקס

בחצר ליד הבית עומד אלעזר הקטן וממתין. הוא מתרומם על קצות אצבעותיו ומתבונן אל שביל העפר. עיניו של אלעזר עיפות ורגליו כבדות, אך הוא אינו זז ממקומו. כמו בכל שנה בשלושת הרגלים: פסח, שבועות וסוכות, עומד אלעזר בחצר ליד הבית, מתבונן, וממתין לעולים המגיעים לירושלים לחגוג בבית המקדש.

השנה רוצה אלעזר להיות הראשון.

הראשון שרואה את שיירת העולים המגיעה לעיר.

הראשון שמודיע לאבא ואמא על בואם.

הראשון שרץ לקראתם.

הראשון שמקבל את פני העולים בשמחה.

שעת צהרים. השמש כבר עלתה וטיפסה אל אמצע השמים. חם לאלעזר, חם מאד. אלעזר עדיין ניצב במקומו בחצר. לפתע רואה אלעזר ענני אבק נישאים על השביל מרחוק. הוא משפשף את עיניו, חוזר ומעיף מבט אל השביל. לא! הוא לא טועה. על הדרך מרחוק הוא יכול לשמוע ולראות את העגלות הרתומות לחמורים. את הצועדים הרבים שרים ומנגנים בשמחה.

הוא הראשון שראה אותם.

"האורחים מגיעים, האורחים מגיעים. אמא אבא הם כאן. ראיתי אותם. הם באים." הוא קורא בקול גדול.

אמא ואבא ממהרים אל החצר. הם רואים את אלעזר אוזח בחמורים ועוזר לסבא וסבתא לרדת מהעגלה. אחריהם קופצים מהעגלה אפרים ומנשה. חגי, ושמואל מתירים את החמורים ועוזרים לאורחים להוריד את השקים והחבילות, המלאים בתבואה, פירות וירקות. את חלקם יאכלו בחג, חלק יחלקו לעניי ירושלים, וגם תרומות ומעשרות הביאו לכוהנים והלוויים העובדים בבית המקדש.

אלחנן, ינון, אליה ונחמיה יורדים להם בנחת מהעגלה הבאה. אחרונות וחביבות נכנסות הדודות חנה ואסתר ורות וציפורה. את הלחיים של אלעזר, חגי ושמואל מיד הן צובטות מחבקות ומנשקות.

הבית מתמלא, עוד ועוד קרובים, בני משפחה וחברים נכנסים ומתחבקים.

אלעזר מסתובב בין האורחים מגיש שתיה חמה, מים קרים, תמרים, שקדים וצימוקים. מקשיב לסיפורים ומתעניין בחדשות שמביאים העולים ממקומות רחוקים.

בחוץ מחשיך, הלילה יורד. אלעזר עוזר לאבא ואמא לפרוש שמיכות חמות, מזרונים וכריות בחדרים. סבא וסבתא ואפרים ומנשה נרדמים ראשונים. מיד אחריהם גם חגי ושמואל השובבים. אלעזר אינו נרדם. הוא יהיה האחרון שילך לישון, האחרון שירדם. קודם הוא רוצה לראות ולבדוק שלכולם נח ונעים. מיכל ורעות התאומות מתכסות ומיד נרדמות זו מול זו. הדוד אהרון מוצא לו מקום על אדן החלון. מילכה, שלומית וחנה, מניחות כל אחת מזרון, כרית ושמיכה. הן בוחרות לישון ליד הארון. אלחנן עם אצבע בפה ירדם עוד רגע מתחת לשולחן.

שמעון, גד, אשר וראובן, כבר גדולים. הם פורשים מזרנים בחצר ליד הבאר. אלעזר מוציא להם שמיכות נוספות. שקשוק של גלגלים ונעירת חמורים נשמעים מרחוק.

"זה סימן" אומר אבא "שעגלה נוספת עם אורחים ועולים מתקרבת אלינו הביתה".

"בשעה כל כך מאוחרת? זו בוודאי משלחת שהגיעה אלינו מארץ אחרת".

עיניו של אלעזר עיפות, ורגליו כבדות, אך הוא אינו עוזב את משמרתו.

בבוקר הוא היה הראשון לקבל את פני העולים.

הלילה יהיה אחרון,

האחרון ללכת לישון.

מעולם לא אמר אדם לחברו: לא מצאתי מיטה שאישן עליה בירושלים. מעולם לא אמר אדם לחברו: צר לי המקום שאלין בירושלים" (מסכת אבות דרבי נתן, נוסחה א פרק לה)

פעילות 7: משחק "עליה לרגל"

המטרה המשחקית: להגיע לבית המקדש.

מהלך המשחק:

כל ילד בתורו זורק קוביה ומתקדם מעיגול לעיגול על פי המספר שהטיל. הוא צריך לתכנן את דרכו לבית המקדש

באופן כזה שהוא יבקר עולי רגל אחרים. דהיינו, עצר בצבעים שלהם.

מי שהגיע לבית המקדש לאחר שעצר במהלך הדרך בשלושת הצבעים, הוא המנצח.